

DOBRE PRAKTYKI PO POLSKU, CZYLI PRAKTYCZNIE O FS PROJEKTY W RAMACH INICJATYWY WSPÓLNOTOWEJ INTERREG III A I PILOTAŻOWEGO PROGRAMU LEADER +

Redakcja merytoryczna: Natalia Drożyńska

Autorzy opisów projektów:

Maciej Szkatuła

Magda Makuch

3w* 001, 2006

SPIS TREŚCI

WSTĘP	2
INICJATYWA WSPÓLNOTOWA INTERREG III A: Fundusz Mikroprojektów w Euroregionie Nysa – co finansuje?	3
PILOTAŻOWY PROGRAM LEADER+ – CO FINANSUJE?	5
PRZYKŁADY PROJEKTÓW	8
STOWARZYSZENIE SPOŁECZNO-KULTURALNE FAKTOR. Tytuł projektu: Pierwszy transgraniczny cykl maratonów rowerowych MTB-TOUR	8
LOKALNA GRUPA DZIAŁANIA – SŁUPSK. Tytuł projektu: „Nowe technologie, know-how i energie odnawialne drogą do podniesienia konkurencyjności dorzeczka Słupi”	17
SŁOWNICZEK TERMINÓW I SKRÓTÓW	26
GDZIE SZUKAĆ INFORMACJI	29
ANEKS	30

WSTĘP

Oddajemy Państwu kolejną broszurę z cyklu „Dobre praktyki po polsku, czyli praktycznie o FS”, wydaną w ramach projektu o tym samym tytule. Opisuje ona szeroko dwa projekty, dotyczące rozwoju regionalnego, współfinansowane z Inicjatywy Wspólnotowej INTERREG III A i Pilotażowego Programu LEADER+. W obu swój udział mają organizacje pozarządowe.

Znajdą tu Państwo nie tylko charakterystykę projektów, ale i opisy problemów, napotkanych przy ich realizacji oraz ich rozwiązania. Ponadto każdy projekt opatrzony jest komentarzem Instytucji Wdrażającej lub Pośredniczącej¹ oraz eksperta w dziedzinie funduszy europejskich dla organizacji pozarządowych – specjalisty EURO-NGO².

Opisywane tu projekty zostały wybrane z ponad 70 rekomendowanych przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, specjalistów EURO-NGO oraz ekspertów ośrodków i partnerów Sieci SPLOT prowadzących ROSzEFS (Regionalne Ośrodki Szkoleniowe Europejskiego Funduszu Społecznego).

Staraliśmy się pokazać projekty nie tylko dobre, ale i nieszablonowe, innowacyjne lub łatwe do powtórzenia w innych okolicznościach. Mamy nadzieję, że ta lektura stanie się inspiracją do podejmowania nowych działań. A jednocześnie będzie zachętą do korzystania z funduszy strukturalnych i realizowania własnych pomysłów w nowym okresie programowania w Unii Europejskiej, który przypada na lata 2007 – 2013.

Natalia Drożyńska
Sieć SPLOT

Alina Gałązka
Stowarzyszenie Klon/Jawor

¹ Instytucja Wdrażająca odpowiada za ogłaszanie i realizację konkursów, natomiast Instytucja Pośrednicząca podlega Instytucji Zarządzającej i ma część jej uprawnień.

² Specjaliści, pracujący w ramach Programu EURO-NGO Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności realizowanego przez Sieć Wspierania Organizacji Pozarządowych SPLOT – szczegółowe informacje: www.euro-ngo.org.pl.

INICJATYWA WSPÓLNOTOWA INTERREG III A: FUNDUSZ MIKROPROJEKTÓW W EURO- REGIONIE NYSA – CO FINANSUJE?

Nazwa Programu

Inicjatywa Wspólnotowa INTERREG III (IW INTERREG)

Nazwa komponentu

A – współpraca przygraniczna

Obszar:

Polska – Czechy

Nazwa Priorytetu:

2. Rozwój społeczności lokalnej na obszarze pogranicza

Nazwa Działania:

2.2 Wspieranie inicjatyw lokalnych (mikroprojekty)

Inicjatywa Wspólnotowa INTERREG jest finansowana ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR, ang.ERDF), jednego z funduszy strukturalnych dostępnych w Polsce w okresie 2004-2006. Celem tej Inicjatywy jest wspieranie współpracy przygranicznej, międzynarodowej i międzyregionalnej w Unii Europejskiej i na jej zewnętrznych granicach.

W ramach Inicjatywy wyróżniono programy:

DWUSTRONNE:

Polska – Meklemburgia Pomorze Przednie;

Polska – Brandenburgia;

Polska – Saksonia;

Polska – Czechy;

Polska – Słowacja

TRÓJSTRONNE:

Polska – Litwa – Federacja Rosyjska (Obwód Kaliningradzki);

Polska – Białoruś – Ukraina.

Projekt prezentowany w niniejszej publikacji jest realizowany w ramach Funduszu Mikroprojektów w Euroregionie Nysa IW INTERREG III A. Oznacza to, iż ma charakter przygraniczny i obejmuje obszar w ramach dwustronnego programu **Polska – Czechy**. W województwie dolnośląskim ten komponent INTERREG III A może być realizowany m.in. na terenie jeleniogórsko-wałbrzyskim. Oprócz tego można otrzymać z niego dofinansowanie na terenie trzech innych obszarów w Polsce i 5 na terenie Czech. Szczegóły na temat obszarów realizacji IW INTERREG są dostępne na stronie www.interreg.gov.pl.

Celem IW INTERREG III A jest: wspieranie zintegrowanego i zrównoważonego rozwoju w sferze gospodarczej, społecznej i kulturowej na pograniczu polsko-czeskim.

Działania podjęte w ramach programu INTERREG III A powinny przyczynić się do tego, aby władze regionalne pogranicza i inne organy publiczne postrzegały współpracę transgraniczną jako środek stymulujący ich rozwój przez umożliwienie dostępu do doświadczeń, jakie zdobyli inni.

Kto może składać projekty?

Beneficjentami programu INTERREG IIIA Polska-Czechy są jednostki samorządu terytorialnego i ich związki, partnerzy społeczno-ekonomiczni, instytucje edukacyjne i kulturalne, organizacje pozarządowe itp.

W jakich dziedzinach mogą być realizowane projekty?

Projekty z INTERREG III mają dotyczyć rozwoju turystyki, promocji walorów turystycznych danego obszaru, ochrony środowiska i rozwoju infrastruktury, w tym infrastruktury ochrony środowiska i ochrony przeciwpowodziowej, infrastruktury okołobiznesowej i turystycznej.

Jak przekazywane są pieniądze?

Projekty są dostają dofinansowanie poprzez udział w konkursie konkursie, tzw. funduszu mikroprojektów. Pieniądze są przekazywane w formie refundacji, co oznacza, iż realizator musi najpierw założyć własne środki i je wydać, a następnie może ubiegać się o ich zwrot.

PILOTAŻOWY PROGRAM LEADER+ – CO FINANSUJE?

Nazwa Programu Operacyjnego
**Sektorowy Program Operacyjny Restrukturyzacja i Modernizacja Sektora Żywnościowego
oraz rozwój obszarów wiejskich 2004-2006 (SPO ROL)**

Nazwa Priorytetu

Priorytet 2: Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich

Nazwa Działania

Działanie 2.7: Pilotażowy Program LEADER+

Pilotażowy Program LEADER+ jest finansowany ze środków Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji w Rolnictwie – Sekcja Orientacji. W Polsce jest realizowany przez SPO ROL.

Programem LEADER+ zarządza w Polsce Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, które powierzyło wdrażanie Fundacji Programów Pomocy dla Rolnictwa (FAPA).

Celem Programu LEADER+ jest: pobudzenie aktywności środowisk lokalnych i ich zaangażowania w tworzenie oraz realizację lokalnych strategii rozwoju obszarów wiejskich.

Opis Programu LEADER+: W ramach LEADER+ wspierane są projekty związane z opracowywaniem i realizacją lokalnych strategii. Strategie rozwoju obszarów wiejskich, które powstały, mają służyć podniesieniu atrakcyjności wskazanych obszarów jako miejsca zamieszkania i prowadzenia działalności gospodarczej.

W Polsce LEADER+ składa się z dwóch schematów:

SCHEMAT I, do którego wnioskodawcami mogły być: samorzady gmin wiejskich i miejsko-wiejskich lub ich związki, organizacje pozarządowe.

SCHEMAT II, do którego wnioskowały **Lokalne Grupy Działania (LGD)**, w Polsce najczęściej działające w formie fundacji.

Projekty w ramach LEADER+ mają pobudzić aktywność lokalnych środowisk i zaangażować w tworzenie koncepcji rozwoju danego terenu. W tym celu w ramach SCHEMATU I prowadzone były akcje informacyjne i szkoleniowe oraz działania doradcze stymulujące tworzenie trójsektorowych partnerstw z udziałem lokalnych samorządów, organizacji pozarządowych, sektora biznesu (Lokalnych Grup Działania – LGD). W ramach SCHEMATU I zostały opracowane dla każdego obszaru tzw. Zintegrowane Strategie Rozwoju Obszarów Wiejskich (ZSRW) uwzględniające w szczególności rozwój turystyki, ochronę oraz promocję środowiska naturalnego, krajobrazu i zasobów historyczno-kulturowych, popularyzację i rozwój produkcji wyrobów regionalnych. Zadaniem LGD będzie zrealizować w ramach SCHEMATU II działania służące realizacji stworzonej strategii. LGD może tego dokonać poprzez m.in. projekty szkoleniowe, promocyjne, informacyjne, inwestycyjne.

Co można zrealizować?**SCHEMAT I:**

- opracowania, ekspertyzy, analizy,
- przedsięwzięcia o charakterze informacyjnym i szkoleniowym (seminaria, konferencje itp.)
- wsparcie eksperckie służące opracowaniu strategii rozwoju obszarów wiejskich,
- doradztwo związane z tworzeniem Lokalnych Grup Działania – opracowanie statutów, regulaminów, prowadzenie prac związanych z rejestracją itp.

SCHEMAT II:

- funkcjonowanie LGD i doposażenie sprzętowe,
- przedsięwzięcia o charakterze informacyjnym i szkoleniowym związane z zakresem strategii (seminaria, szkolenia, konferencje itp.)
- akcje promocyjne,
- imprezy kulturalne służące promocji regionu i jego tożsamości kulturowej (festiwale, targi, pokazy itp.),
- doradztwo w zakresie zasad przygotowywania projektów inwestycyjnych o charakterze zbieżnym z celami wypracowanej strategii,
- działania wspierające doskonalenie i rozwój działalności LGD
- współpracę i wymianę doświadczeń pomiędzy LGD (na poziomie krajowym i międzynarodowym) w zakresie wdrażania strategii oraz organizacji pracy LGD (zarządzanie, monitorowanie itp.)

Przykładowe wydatki, jakie można sfinansować**SCHEMAT I:**

- wynajęcie sal wraz ze sprzętem audiowizualnym,
- opracowanie, druk i dystrybucja materiałów szkoleniowo-informacyjnych,
- wynagrodzenie wykładowców i pokrycie kosztów ich delegacji,
- przygotowanie opracowań, analiz, ekspertyz, dokumentacji,
- pomoc doradcza i ekspercka.

SCHEMAT II:

- wynagrodzenie personelu LGD (wraz z kosztami przejazdów)
- koszty wynajmu lub utrzymania pomieszczeń biurowych,
- koszty związane z konserwacją i naprawą sprzętu biurowego,
- opłaty telekomunikacyjne, pocztowe oraz opłaty związane z zakładaniem łączy oraz użytkowaniem sieci internetowej
- koszty zakupu wyposażenia i sprzętu biurowego LGD (w tym komputerów i oprogramowania)
- opracowanie, druk i dystrybucja materiałów szkoleniowo-informacyjnych,
- wynagrodzenie wykładowców i pokrycie kosztów ich delegacji,
- opracowywanie i druk broszur, folderów, plakatów oraz materiałów audiowizualnych do bezpłatnej dystrybucji,
- tworzenie stron internetowych,
- zakup powierzchni reklamowych,
- przygotowanie i koszty emisji w radio i TV materiałów reklamowych,
- koszty wynajmu stoisk na targach,
- koszty udziału podmiotów i osób działających w obszarze związanym ze strategią w imprezach promocyjnych,

- koszty wynagrodzeń ekspertów/pracowników,
- koszty związane z udostępnieniem terenu, wynajmem sprzętu i wyposażenia, obsługi (w tym: ochrona, opieka medyczna),
- koszty ubezpieczeń,
- podróże,
- wyżywienie,
- transport sprzętu i urządzeń, koszty udziału członków i personelu LGD w szkoleniach,
- koszty organizacji krajowych i zagranicznych wyjazdów studyjnych, udział w seminariach organizowanych przez inne LGD: koszty przejazdów, zakwaterowania, diet uczestników, zatrudnienie tłumacza.

Lokalne Grupy Działania to partnerstwo, które spełnia następujące kryteria:

- a) co najmniej 50% stanowią partnerzy ekonomiczni lub społeczni,
- b) plan realizowany jest na obszarze gmin wiejskich lub miejsko-wiejskich, dla których opracowana została Strategia,
- c) obszar, na którym realizowany jest plan, liczy co najmniej 10 tys. i nie więcej niż 100 tys. mieszkańców,
- d) granice obszaru, na którym realizowany jest plan, są zgodne z podziałem administracyjnym na poziomie gmin,
- e) obszar realizacji planu został określony z uwzględnieniem warunków naturalnych (geograficznych, przyrodniczych), ekonomicznych, kulturowych lub historycznych,
- f) opracowana strategia jest zgodna z przyjętą przez samorząd gminy strategią rozwoju lub planem zagospodarowania przestrzennego.

PRZYKŁADY PROJEKTÓW

STOWARZYSZENIE SPOŁECZNO- -KULTURALNE FAKTOR TYTUŁ PROJEKTU:

**Pierwszy transgraniczny cykl maratonów
rowerowych MTB-TOUR**

I. OPIS PROJEKTU

Projekt: Pierwszy transgraniczny cykl maratonów rowerowych MTB-TOUR w powiatach: jeleniogórskim, kamiennogórskim i lubańskim

Realizatorzy: Stowarzyszenie Społeczno-Kulturalne FAKTOR

Źródło finansowania: IW INTERREG III A Fundusz Mikroprojektów w Euroregionie Nysa

Koszt: 109,647 zł, w tym 15% wkładu własnego

Czas trwania: 01.02.2006 – 31.10.2006

Miejsce realizacji: Szklarska Poręba, Karpacz oraz teren wiejski – Janowice Wielkie

Czego dotyczy projekt: Organizacja maratonów rowerowych na terenach przygranicznych Polski i Czech

Do jakiej grupy jest skierowany: turyści zainteresowani aktywnym wypoczynkiem na rowerze; pośrednio społeczności lokalne, rozwijające się dzięki turystyce.

Geneza i tło projektu

Przyczyną, dla których wymyślono projekt, była chęć przyczynienia się do rozwoju gospodarczego miejscowości, znajdujących się na polsko-czeskim terenie przygranicznym (obszarów wiejskich i małych miejscowości) oraz odpowiedzenia na potrzeby osób uprawiających jazdę na rowerze. Uznano, że turystyka, a zwłaszcza jej aktywna forma, jest bardzo dobrą szansą dla rozwoju tych terenów. Tymczasem wciąż mała liczba turystów wypoczywających w aktywny sposób odwiedza te strony. Jedną z przyczyn jest fakt, że dla turystów tego typu nie ma odpowiedniej oferty. Przykładowo: Janowice Wielkie (jedno z miejsc, gdzie realizowany był projekt) są gminą turystyczną, jednakże do tej pory nie odbywała się tam żadna cykliczna impreza – ani sportowa, ani kulturalna.

Projektodawców zainspirowała rozmowa z przygodnie spotkanym turystą: pasjonatem jazdy na rowerze, który opowiedział o maratonach rowerowych i o swym doświadczeniu w ich organizowaniu. Ta idea bardzo spodobała się członkom Stowarzyszenia FAKTOR i postanowiono zorganizować takie przedsięwzięcie. Podjęto decyzję o aplikowaniu

o fundusze do Euroregionu Nysa. Do współpracy (i do Stowarzyszenia) zaproszono turystę, któremu w projekcie powierzono funkcję eksperta merytoryczno-technicznego od kwestii organizacji samych maratonów.

Wymyślono zatem i złożono projekt zorganizowania cyklu maratonów rowerowych skierowanych do amatorów. W odróżnieniu od podobnych imprez komercyjnych organizatorzy postanowili nie pobierać opłaty wpisowej. Na miejsce organizacji maratonów wybrano gminy, które mają problemy z samodzielnym promowaniem turystyki na swoim obszarze.

Cel projektu

Długofalowym celem, jaki przyświeca projektodawcom, jest wykreowanie wizerunku pogranicza polsko-czeskiego jako „rowerowej krainy”. Chcą to osiągnąć dzięki regularnemu organizowaniu maratonów, rajdów, sprintów, co zapewni – w perspektywie kilku lat – napływ osób uprawiających sporty rowerowe oraz pozostałych turystów, do których również dotrze informacja o krajobrazowych walorach tych terenów.

Finanse

Na budżet projektu złożyły się: dotacja z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, wkład gmin oraz – szczególnie ważne – w pierwszym etapie realizacji pieniądze ofiarowane przez sponsorów: firmy Alpinus i Smiths.

Przebieg projektu

Pierwszym etapem projektu była kampania promocyjna. W ten sposób poinformowano o tej imprezie jej przyszłych uczestników.

Realizatorzy projektu przygotowali maratony rowerowe o różnym stopniu trudności: średnie – przeznaczone dla amatorów, dystans MEGA dla amatorów-wyczynowców oraz MINI – w którym startować mogły nawet dzieci (najmłodszy uczestnicy mieli 10 lat). W polskiej części projektu zorganizowano 3 edycje maratonów.

Pierwszy maraton odbył się w czerwcu 2006 roku w gminie Janowice Wielkie. Wzięło w nim udział 137 osób.

Drugi maraton odbył się w lipcu w Karpaczu – pojechało w nim 250 osób. Również w lipcu przeprowadzono dodatkowe zawody, tym razem sprinterskie, w Szklarskiej Porębie. Choć impreza ta nie była planowana na etapie tworzenia projektu, zorganizowano ją ze względu na prośbę samorządu Szklarskiej Poręby. Instytucja Wdrażająca wyraziła zgodę na tę modyfikację.

Kolejny maraton, finałowy, odbył się we wrześniu w Szklarskiej Porębie. W efekcie coraz lepszej współpracy z samorządem tego miasta udało się następnego dnia po maratonie zorganizować następną imprezę. Miała ona już charakter rodzinny, a nie wyczynowy. Nieduże obciążenia i skala trudności pozwoliły na wzięcie w niej udziału osobom uprawiającym kolarstwo rekreacyjnie. Ta ostatnia, zamykająca cykl impreza, prowadzona była przez znanych dziennikarzy Programu III Polskiego Radia.

Uczestnicy projektu

Bezpośrednimi beneficjentami projektu byli uczestnicy tylko uczestnicy maratonów: zarówno z Polski, jak i Czech. Pośrednio odbiorcami projektu są również mieszkańcy terenów, gdzie odbywały się maratony.

Wartość dodana: napływ turystów

Wartością dodaną projektu było zwiększenie napływu turystów, co korzystnie wpływało na rozwój społeczności lokalnych. Przy okazji popularyzowano również uprawianie aktywnej turystyki rowerowej.

Rekrutacja uczestników i promocja projektu

Promocja maratonów była ważną częścią projektu, gdyż to za pośrednictwem mediów rekrutowano uczestników. Osoby zainteresowane uprawianiem kolarstwa są z reguły przyzwyczajone do brania udziału w konkretnych cyklicznych imprezach. Nowe maratony organizowane są rzadko, a kolarze najczęściej nie szukają aktywnie nowych wyścigów. Z tych powodów realizatorzy starali się jak najszerszej informować o przedsięwzięciu.

W promocję udało się zaangażować prasę lokalną (Nowiny Jeleniogórskie, Słowo Polskie/Gazeta Wrocławska, Poznaj Świat), branżową (Ekstremium, Bike Bard), telewizję (programy „Kawa czy herbata”, „M2 – On i Ona”), rozgłośnie radiowe (Muzyczne Radio Jelenia Góra, PR Wrocław) oraz portale internetowe (onet.pl, sportbiznes.pl, sport24info.pl, fit.pl, bike.pl). Powstała też strona internetowa www.mtb-tou.pl oraz forum internetowe, na którym uczestnicy mogli podzielić się swoimi spostrzeżeniami.

Wydano też gazetkę projektu, niestety trochę zbyt późno. Miało to związek z opóźnieniem podpisania umowy i, co za tym idzie, brakiem pieniędzy na finansowanie pierwszego etapu przedsięwzięcia, jakim były właśnie działania promocyjne.

Problemy w realizacji

Stowarzyszenie FAKTOR poszukiwało partnerów (zarówno polskich, jak i czeskich) do zrealizowania tak dużego przedsięwzięcia. Nie obyło się bez problemów.

• Współpraca z samorządami

Dwie gminy, pomimo wcześniejszych zapewnień o chęci współpracy w projekcie, nie wyasygnowały pieniędzy na współfinansowanie maratonów na swoim terenie. Realizatorzy musieli zatem szukać innych partnerów, które takie środki znajdują, ponieważ Stowarzyszenie nie miało pieniędzy na wkład własny. Miało go zapewnić współfinansowanie projektu przez gminy. W rezultacie partnerami zostały gminy – kurorty: Karpacz i Szklarska Poręba.

– Nie byliśmy z tego powodu zadowoleni – opowiada Dorota Goetz, prezes Stowarzyszenia FAKTOR. – Wychodziliśmy z innego założenia co do miejsc, w których powinny odbyć się maratony. Nie było jednak wyjścia, trzeba było znaleźć rozwiązanie, by w ogóle zrealizować projekt. Natomiast miało to swoją pozytywną stronę: łatwiej było promować maratony, ponieważ Karpacz i Szklarska Poręba są znanymi miejscowościami turystycznymi i na pewno działało to na korzyść projektu.

Ponieważ podpisanie umowy o finansowaniu projektu bardzo się opóźniało, gminy nie chciały podpisywać porozumień. Ostatnie z nich zostało podpisane „za pięć dwunasta”. Nie był to jednak koniec trudności. Jedna z gmin, po wielomiesięcznych rozmowach i ustaleniach, niespodziewanie wycofała się z projektu. Na szczęście bardzo udane maratony skłoniły samorząd Szklarskiej Poręby do zacieśnienia współpracy. Zorganizowano tam nie tylko finał, ale i wyścigi sprinterskie oraz bardzo udany wyścig rodzinny.

Organizatorzy liczą na większe zaangażowanie gmin w finansowaniu następnych tego typu przedsięwzięć. Niewątpliwym sukcesem projektu, osiągniętym mimo wielu przeszkód, spowodował, że zainteresowanie samorządowców działaniami Stowarzyszenia wzrosło.

- **Partnerzy z Czech w projekcie**

Na znalezienie czeskiej organizacji, która chciałaby współpracować przy organizacji maratonów nie było wiele czasu. Udało się jednak nawiązać kontakt z Obcanske Sdruzeni A.S.A Turnov. Organizacja z Turnova ma duże doświadczenie w organizowaniu maratonów rowerowych, co mogło zagwarantować profesjonalną organizację imprez po czeskiej stronie. Niestety okazało się to myśleniem życzeniowym. Już na etapie konstruowania wniosku okazało się, że planowanie projektowe jest dla czeskiego partnera dużym wyzwaniem. W rezultacie z dwóch maratonów, które miały być zorganizowane w Czechach, odbył się tylko jeden (w Hejnicach), a dodatkowo zdecydowaną większość uczestników stanowili Polacy.

- **Opóźnienia w podpisywaniu umowy**

Ogromnym problemem okazało się to, że umowę na realizację projektu podpisano dopiero 19 maja 2006 roku, chociaż działania zostały zaplanowane od lutego 2006 roku. W projektach finansowanych z Inicjatywy Wspólnotowej INTERREG III poniesione koszty są refundowane, zatem Stowarzyszenie (nie mając własnych środków finansowych) musiało zaciągnąć pożyczkę na realizację projektu. Jednak zaciągnięcie kredytu jest możliwe dopiero po podpisaniu umowy o dofinansowanie projektu (żaden bank ani fundusz pożyczkowy nie chciał udzielić pożyczki bez przedstawienia umowy). Spowodowało to różnorodne, negatywne i trudne dla projektodawcy skutki:

- a) bez pieniędzy nie można było przeprowadzić odpowiednio wcześniej skutecznej promocji projektu, np. wydać publikacji, która powinna być kolportowana kilka miesięcy przed rozpoczęciem pierwszego maratonu. Skutkowało to niższą frekwencją wśród uczestników maratonów;
- b) zleceniobiorcy musieli długo czekać na uiszczenie należności, co negatywnie wpływało na wizerunek Stowarzyszenia jako rzetelnego płatnika;
- c) długie starania o pożyczkę powodowało dużą niepewność i nerwowość wśród zespołu, spiętrzenie trudności organizacyjnych i konieczność wytężonej pracy zespołu tuż przed pierwszą edycją maratonu – zdecydowanie ponad wymiar etatu.

- **Pierwszy maraton**

Na skutek opóźnień związanych z procedurą podpisywania umowy i co za tym idzie finansowaniu projektu, organizatorzy nie mieli wystarczająco dużo czasu na wypromowaniu pierwszego maratonu. Dodatkowo w prognozach pogody zapowiadano wielkie ulewy, co zniechęciło wielu startujących. Całkowicie zawiódł też partner czeski: wśród 137 uczestników tego wyścigu zabrakło Czechów.

- **Monitoring w trakcie projektu**

Doświadczenia z organizacji pierwszego maratonu zostały dokładnie przeanalizowane i stały się postawą do gruntownej analizy działań. Realizatorzy projektu wprowadzili istotne zmiany w zarządzaniu projektem. Najważniejsze z nich to rozdzielenie funkcji koordynatora merytorycznego i administracyjnego. W nowo powstałej strukturze zarządzania funkcję nadrzędną otrzymał koordynator administracyjny. Zmieniona struktura zarządzania okazała się bardzo skuteczna, co zaowocowało olbrzymim sukcesem drugiego maratonu, który odbył się w lipcu. Tym razem promocja zadziałała bez zarzutu. Udało się rozprowadzić broszurę informacyjną, co w opinii organizatorów miało kluczowe znaczenie. Jak się zresztą okazało dla wielu amatorów takiej formy spędzania wolnego czasu bardzo ważną jest opinia innych kolarzy. Znakomite recenzje, jakie organizatora wystawili uczestnicy pierwszego maratonu, ukazujące się na branżowych forach dyskusyjnych przekonały wiele osób.

- **Drugi i trzeci maraton**

W drugim maratonie wzięło ostatecznie udział 250 uczestników. Niestety nierozwiązany został problem udziału czeskich parterów, którzy po raz kolejny zawiedli. Pojawiło się pytanie, w jaki sposób osiągnąć zamierzone rezultaty. Wskutek braku kolarzy z Czech zmniejszała się bowiem drastycznie liczba uczestników. Stowarzyszenie zwróciło się więc do Instytucji Wdrażającej z prośbą o zgodę na modyfikację projektu. Niewielkim nakładem środków zorganizowano dodatkową imprezę: sprint rowerowy. Samorząd Szklarskiej Poręby był bardzo zadowolony ze sposobu organizacji imprezy i zaproponował Stowarzyszeniu przeniesienie finału cyklu na swój teren. Ponieważ w międzyczasie jedna z partnerskich gmin wycofała się z projektu takie rozwiązanie było realizatorom bardzo na rękę. Finałowy wyścig, czyli trzeci maraton, odbył się we wrześniu. Miał nieco inny od pozostałych przebieg. Pierwszego dnia trasa maratonu była trudna, wyczynowa, drugiego – rekreacyjna, rodzinna. Organizatorzy przygotowali łatwe trasy, aby umożliwić start osobom niepodejmującym na co dzień tak dużego wysiłku. Poszczególne wyścigi relacjonowane były przez znanych prezenterów radiowych III Programu Polskiego Radia. Zrezygnowano też z rywalizacji. Nagrody, które pozostały z poprzednich wyścigów, zostały rozlosowane wśród uczestników. Impreza miała charakter wesolego, rodzinnego pikniku rowerowego. Tak zakończyła się „polska” część przedsięwzięcia.

- **Czeska część projektu**

gorzej potoczyły się losy imprez organizowanych w Czechach przez partnerów. Planowano dwa maratony, z których odbył się tylko jeden, w którym wzięli udział... prawie wyłącznie Polacy. W tym kontekście dużą wyrozumiałością i zrozumieniem wykazała się Instytucja Wdrażająca, nie obciążając Stowarzyszenia FAKTOR winą za nieskuteczność działań czeskiego partnera.

- **Konkurencja**

dużym zaskoczeniem dla organizatorów była niechęć, a momentami wrogość firm organizujących podobne przedsięwzięcia komercyjne. Okazało się, że są postrzegani jako konkurencja i tak też byli traktowani.

Wnioski na przyszłość

- **Sprawdzenie wiarygodności partnera**

Z doświadczeń realizatorów projektu wynikało, że jest to jedna z najważniejszych kwestii w planowaniu projektu. Nietrafny wybór, jakiego dokonało Stowarzyszenie, spowodował wiele komplikacji – gdyż najtrudniej jest nadrobić potknięcia partnerów. Przystępując do podobnych działań, realizatorzy priorytetowo będą traktować rzetelne sprawdzenie możliwości organizacyjnych swoich partnerów, gdyż okazało się, że warto poświęcić na to czas.

- **Kompetentna osoba w zespole projektowym**

Z napisaniem wniosku, kompletowaniem i złożeniem dokumentacji nie było problemów. Nie było żadnych poprawek formalnych. Jest to niewątpliwie zasługa Doroty Goetz, specjalistki EURO-NGO.

- **Planowanie harmonogramu**

W przyszłości warto założyć w harmonogramie więcej czasu na podpisanie umowy. O ile to możliwe, nie przewidywać na początek działań wymagających dużego zaangażowania finansowego.

- **Struktura zarządzania projektem**

Problemy pojawiające się zwłaszcza przy organizacji pierwszego maratonu doprowadziły organizatorów do wniosku, że koordynatorem projektu powinna być osoba mająca doświadczenie w administrowaniu projektami. Mniej istotna okazała się wiedza na temat turystyki i kolarstwa. Najefektywniejszy okazał się układ, w którym osoba o dużej wiedzy na temat turystyki rowerowej podlegała koordynatorowi doświadczonemu w realizacji projektów społecznych.

- **Współpraca z innymi podmiotami**

Aby uniknąć w przyszłości niepotrzebnych napięć ze strony firm komercyjnych, organizujących podobne przedsięwzięcia projektodawcy postanowili, przed realizacją następnego cyklu maratonów, dokładnie uzgodnić z podmiotami komercyjnymi zasady współpracy.

- **Cykliczność imprez**

Organizatorzy sądzą, że zapoczątkowane imprezy powinny odbywać się cyklicznie, najlepiej w tym samym terminie. Dzięki temu kolarze i turyści wpiszą je na stałe do swojego kalendarza.

Oddziaływanie projektu

Realizacja projektu pokazała, że tego typu imprezy są w gminach turystycznych potrzebne. Reakcje samorządów na sukces przedsięwzięcia udowodniły też, że są one skłonne do współpracy z organizacjami pozarządowymi w tym zakresie. Działania tego typu przynoszą gminom konkretne korzyści w krótkim okresie czasu. Jest to wzrost liczby turystów przybywających na konkretne wydarzenia: maratony, rajdy rowerowe. Korzystają z tego również lokalni usługodawcy. Jak podkreślają organizatorzy maratonów, warto zwrócić samorządowcom na to uwagę. Nie zawsze bowiem wiedzą oni, jak szerokie korzyści przyniosą gminie takie działania.

W dalszej perspektywie maratony przełożą się na ożywienie społeczno-gospodarcze w miejscowościach, w których realizowany jest projekt.

Opracował: Maciej Szkatuła

II OPINIA PARTNERA PROJEKTU I UCZESTNIKA

Grażyna Biedermann, kierowniczka referatu promocji Szklarskiej Poręby:

Co do projektu MTB-TOUR mamy pozytywne odczucia i bardzo dobrą opinię. Projekt zainteresował wiele osób, głównie uczestników i ich rodzin, które przybyły na maraton. Zwiększyło to tym samym szanse w przyszłości na wzrost liczby turystów odwiedzających nasz region. Równie ważna dla nas była możliwość sprawdzenia w praktyce współpracy samorządu ze stowarzyszeniami przy organizacji imprez tego typu. Teraz już wiemy, że większe zasoby ludzkie i finansowe pozwoliłyby na lepsze przygotowanie i realizację kolejnego projektu.

W realizacji projektu znacznie przeszkadzało ograniczenie pułapu finansowania tego projektu przez INTERREG (przyp. autora: projekt otrzymał maksymalną możliwą kwotę dofinansowania) oraz budżet samorządu.

Zbigniew Kubiela, uczestnik maratonu w Szklarskiej Porębie:

Maratonów rowerowych jest w Polsce wiele. Natomiast ta formuła, gdzie można było spróbować swoich sił, nie płacąc wysokich kosztów za uczestnictwo, była dużym atutem tego maratonu. Dopisała nam świetna pogoda, co z jednej strony uatrakcyjniło wyścig, a z drugiej spowodowało, że liczba uczestników chyba zaskoczyła organizatorów. W drugim maratonie było nas o wiele więcej niż na wyścigu w Janowicach.

Dla mnie najważniejsza była możliwość sprawdzenia się i porównania swoich możliwości z innymi kolarzami. Zabrakło tylko podziału uczestników na grupy wiekowe w kategorii MINI. Wyrównałoby to szanse wśród najmłodszych kolarzy.

III. KOMENTARZ TOMASZA ŚLIWY, KIEROWNIKA ZESPOŁU PROJEKTÓW EUROREGIONALNYCH STOWARZYSZENIA GMIN POLSKICH EUROREGIONU NYSA (INSTYTUCJA POŚREDNICZĄCA INICJATYWY WSPÓLNOTOWEJ INTERREG III A, FUNDUSZ MIKROPROJEKTÓW)

Czynniki, które zadecydowały o sukcesie projektu:

- Logiczne, czytelne i precyzyjne opisanie przedsięwzięcia we wniosku.
- Interesujące z punktu widzenia uczestników – jak również medialnie – założenie o równoczesnej realizacji przedsięwzięcia po obu stronach granicy polsko-czeskiej.
- Próba wykreowania nowego regionalnego „produktu” sportowo-turystycznego ze sfery aktywnego wypoczynku.
- Promocja mniej znanych tras turystycznych, miejscowości, aktywizująca rola w stosunku do lokalnych społeczności.
- Stymulujący charakter w stosunku do lokalnego rynku usług turystycznych (baza noclegowa, gastronomia) ze względu na dużą liczbę uczestników.

Problemy podczas realizacji projektu:

Na etapie aplikowania i realizacji nie wystąpiły żadne istotne problemy po polskiej stronie. Problemem okazało się niewystarczające przygotowanie partnera czeskiego – projekt był pomyślany jako tzw. „projekt wspólny”, w którym współpracujące organizacje z Polski i Czech składają uzupełniające się wnioski na wspólne przedsięwzięcie. Wniosek partnera czeskiego był słabo przygotowany i nie został zatwierdzony za pierwszym razem, a dopiero – po uzupełnieniach – na kolejnym posiedzeniu tzw. Lokalnego Komitetu Sterującego.

Z obecnej perspektywy można uznać, że było to symptomatyczne – partner czeski nie wywiązał się z obowiązku właściwej promocji przedsięwzięcia – w efekcie liczba czeskich uczestników w polskim komponencie projektu była znikoma. W tym kontekście warto podkreślić, że działania polskiej organizacji były wyjątkowo skuteczne – w maratonie po czeskiej stronie liczba polskich uczestników przewyższała liczbę czeskich.

Elementy, które można poprawić:

Na etapie uzgodnień z partnerem (każdym – zagranicznym, krajowym) należałoby prowadzić bardziej intensywne rozmowy, tak aby późniejsza realizacja projektu była zgodna z założeniami. Kwestia ta okazała się najślabszym elementem projektu. W sytuacji współzależności okazuje się, że nie wystarczy własne doświadczenie, zasoby, dobra organizacja i dobre chęci – przy braku sprawdzonej sieci partnerstw organizacja jest narażona na współpracę z niewiarygodnymi partnerami, co w skrajnym przypadku może prowadzić do niepowodzenia wartościowego przedsięwzięcia.

IV. KOMENTARZ SPECJALISTY EURO-NGO – EKSPERTA DS. FUNDUSZY EUROPEJSKICH DLA ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH

Czynniki, które zadecydowały o sukcesie projektu:

- Diagnostyka potrzeb

Projekt bardzo dobrze odpowiedział na potrzeby społeczności lokalnej, dobrze została przeprowadzona diagnostyka sytuacji.

- Kluczowy czynnik sukcesu

Bezcenna okazała się inspiracja „pasjonata jazdy na rowerze”, którego wiedza na temat kolarstwa i dostrzeżenie szans dla rozwoju okolicy niej przyczyniła się do powstania pomysłu. Dzięki temu udało się zainteresować wiele osób zainteresowanych terenową jazdą. Pasjonat pełnił w projekcie funkcję eksperta merytoryczno-technicznego projektu.

- Szeroka promocja medialna

Przedsięwzięcie promowano: w prasie lokalnej, ogólnopolskiej, w telewizji ogólnopolskiej i regionalnej, w radio lokalnym i regionalnym, w internecie – na specjalnie utworzonej stronie projektu oraz stronach okolicznych gmin i często odwiedzanych portalach internetowych. Dodatkowo wydano także gazetkę informacyjną i rozwieszano plakaty.

- Dogodne terminy imprez

Planowane w czasie dogodnym dla uczestników, biorące także pod uwagę długoterminową prognozę pogody.

- Widoczne rezultaty działań

Efekty projektu były widoczne od razu – maratony cieszyły się popularnością.

- Zarządzanie

Prowadzono bieżące monitorowanie projektu i wyciągano wnioski z realizacji każdego etapu projektu. W ten sposób unikano powtarzania błędów przy realizacji kolejnej zaplanowanej imprezy. Istotnym elementem zarządzania projektem było śledzenie opinii samych uczestników, które wyrażali na forach dyskusyjnych, dało to możliwość dostosowania działań do faktycznych potrzeb odbiorców maratonów.

- Współpraca z samorządami

Odegrała dużą rolę. Samorządy pomagały w ich realizacji, stopniowo angażując się coraz bardziej do tego stopnia, że same zaczęły proponować dodatkowe działania projektowe.

- Innowacyjność

Podjęto się realizacji działań, które są realizowane zazwyczaj komercyjnie. Niekomercyjny charakter przedsięwzięcia zadecydował o tym, iż było ono dostępne dla wszystkich chętnych bez żadnych limitów.

- Elastyczność

Wszystkie pojawiające się problemy rozwiązywane były w sposób szybki i kreatywny.

- Dobra praktyka

Elementy dobrej praktyki to: aktywna promocja gmin turystycznych – nie tylko poprzez wydanie broszur czy przewodników, ale poprzez organizowanie maratonów rowerowych, co wpływa na zwiększenie liczby przyjeżdżających turystów. Kolejny element to zaplanowana cykliczność, co podkreślono w nazwie projektu – określając go jako „pierwszy”.

Problemy w realizacji projektu:

- Podstawowym problemem było późne podpisanie umowy, co spowodowało opóźnienia w uruchomieniu kredytu (umowa była jego zabezpieczeniem). Wpłynęło to na jakość pierwszych działań (bardzo ważnych przy tego typu projektach), czyli promocji.

- W tym samym czasie zorganizowano podobną, ale komercyjną imprezę, co sprawiło, że projekt MTB-TOUR potraktowano jako konkurencyjny.
- Trudna okazała się współpraca z partnerem zagranicznym, który miał problem z wywiązaniem się ze swoich obowiązków. Impreza w Czechach nie była zrobiona z takim rozmachem jak po stronie polskiej. Był też problem z frekwencją uczestników z Czech na polskich maratonach.

Elementy projektu, które należałoby poprawić:

- Położenie większego nacisku na poszukiwanie zagranicznego partnera – większa staranność w wyborze, wcześniejsze zmotywowanie do współpracy i wywiązania się z podjętych zobowiązań podczas realizacji projektu.
- Zaplanowanie współpracy z podmiotami komercyjnymi – zamiast konkurować lepiej od początku współpracować. Wówczas zniknie problem odbierania sobie odbiorców, a dodatkowo zostanie rozwiązany problem wkładu własnego.

V. JAK FINANSOWAĆ PODOBNY PROJEKT?**I. Dostępne środki z funduszy strukturalnych w okresie 2004-2006:**

Możliwe jest jeszcze finansowanie z następujących programów:

INTERREG III A Polska-Saksonia; www.interreg3a.dolnyslask.pl

II. Środki z funduszy strukturalnych w okresie 2007-2013:

1) Regionalne Programy Operacyjne poszczególnych województw.

Więcej na stronach internetowych poszczególnych urzędów marszałkowskich.

2) Programy Europejskiej Współpracy Terytorialnej na lata 2007-2013

Więcej informacji na: <http://www.mrr.gov.pl/Aktualnosci/Programy+Europejskiej+Wspolpracy+Terytorialnej.htm>

LOKALNA GRUPA DZIAŁANIA – SŁUPSK

TYTUŁ PROJEKTU:

„Nowe technologie, know-how i energie odnawialne drogą do podniesienia konkurencyjności dorzecza Słupi”

I. OPIS PROJEKTU:

Projekt: Nowe technologie, know-how i energie odnawialne drogą do podniesienia konkurencyjności dorzecza Słupi

Realizatorzy: Urząd Gminy Słupsk (wnioskodawca), organizacje pozarządowe oraz inne instytucje jako partnerzy

Źródło finansowania: Działanie 2.7. Sektorowego Programu Operacyjnego Restrukturyzacja i Modernizacja Sektora Żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich 2004-2006, Pilotażowy Program LEADER+.

Koszt: 149 560,78 zł (100% kosztów)

Czas trwania: wrzesień 2005 – marzec 2006.

Miejsce realizacji: gminy: Postomino, Ustka, Smołdzino, Dębica Kaszubska, Słupsk, Kobylnica, Kołczygłowy, Czarna Dąbrówka, Borzytuchom, Studzience, Bytów, Parchowo i Tuchomie

Czego dotyczy projekt: związanie międzysektorowego partnerstwa, które ma działać na rzecz rozwoju terenów dorzecza Słupi i które wypracowało strategię rozwoju regionu

Do jakiej grupy jest skierowany: przyszli członkowie Lokalnej Grupy Działania (LGD), pochodzący ze wszystkich sektorów: publicznego, prywatnego i pozarządowego, a także przyszli partnerzy LGD; pośrednio wszyscy mieszkańcy terenów, objętych projektem (lista partnerów znajduje się w aneksie, na końcu broszury).

Tło i geneza projektu

Projekt objął swym zasięgiem 13 gmin (12 wiejskich i jedną miejsko-wiejską), znajdujących się na obszarze dwóch województw: pomorskiego i zachodniopomorskiego, w dorzeczu rzeki Słupi. To właśnie przymorska rzeka Słupia geograficznie spaja te tereny.

O atrakcyjności regionu stanowią: ciekawa historia, unikalna kultura kaszubska i słowińska, zabytki poniemieckie oraz przyroda tych terenów.

W gminach dorzecza Słupi występują podobne problemy społeczne, związane z faktem, że w dużym stopniu są to tereny po Państwowych Gospodarstwach Rolnych. Czasy funkcjonowania PGR-ów przyniosły zahamowanie rozwoju terenów dorzecza Słupi. Pałace i dwory, w których usytuowano budynki administracyjne, zostały zdewastowane. Wykształciła się nowa grupa społeczna: pracowników rolnych państwowych gospodarstw. Obniżył się poziom wykształcenia i edukacji. Mimo likwidacji PGR-ów faktu konsekwencje ich funkcjonowania odczuwalne są do dziś.

Efekt ten dodatkowo wzmacniają cechy regionu: peryferyjne położenie, słabo rozwinięty przemysł, duża lesistość i rolniczy charakter gmin oraz mała gęstość zaludnienia. Głównymi problemami mieszkańców są: ograniczony dostęp do wiedzy, niski poziom wykształcenia, wysokie bezrobocie, słaba infrastruktura. Ponadto mieszkańcy nie są wystarczająco świadomi tego, jak można wykorzystać środowisko naturalne dla rozwoju społeczności.

Dorzecze Słupi to region silnych wiatrów korzystnych dla energetyki wiatrowej. Jednocześnie to obszar rolniczy, gdzie można uprawiać rośliny energetyczne. Ponadto w dorzeczu Słupi od stu lat istnieje system elektrowni wodnych, znany zwłaszcza turystom jako „Szlak elektrowni wodnych”. Wszystkie te okoliczności sprawiają, że dorzecze Słupi jest wymarzoną miejscem dla wdrażania coraz bardziej popularnej idei odnawialnych źródeł energii. Mieszkańcy przekonują się do niej coraz bardziej za sprawą szerokiej promocji szlaku elektrowni jako produktu turystycznego. Ta akcja pomogła im uświadomić sobie, że ich bogactwem są zasoby naturalne. Temat ten został podjęty również przez lokalnych animatorów, należących do organizacji pozarządowych, pracowników urzędów, a także firm prywatnych.

Impulsem do podjęcia nowych działań w tej kwestii stały się szkolenia i warsztaty organizowane przez Forum Aktywizacji Obszarów Wiejskich, w których udział brała grupa lokalnych animatorów z województwa pomorskiego. Na szkoleniach osoby dobrze zorientowane w problemach swych społeczności dzieliły się pomysłami na ich rozwiązanie i dyskutowały o różnych możliwościach: czy skorzystać z unijnych środków wspierających rozwój obszarów wiejskich; czy działać samodzielnie w swojej gminie, czy też pracować na rzecz zmiany wspólnie? Wspólne poszukiwanie odpowiedzi trwało wiele miesięcy i w rezultacie doprowadziło do wniosku, że tylko zorganizowane, zjednoczone działania wielu partnerów mają sens i tylko wtedy możliwa jest prawdziwa zmiana.

Pierwszą propozycję projektu przygotowali animatorzy ze Stowarzyszenia SPERANDA w Niepogledziu. By móc nakreślić ramy partnerstwa i wyznaczyć obszar nim objęty, na pierwsze spotkanie organizacyjne Stowarzyszenie zaprosiło różne instytucje i organizacje. Wówczas podpisano pierwsze listy intencyjne o stworzeniu partnerstwa. W kolejnym etapie prowadzenia rozmów o partnerstwie aktywnie w proces tworzenia projektu włączyło się Stowarzyszenie Centrum Międzynarodowych Spotkań w Tuchomiu oraz Gmina Słupsk, które też przygotowały swoje propozycje projektów.

Cel projektu

Celem projektu jest opracowanie strategii rozwoju dorzecza Słupi, opartej na wykorzystaniu potencjału energetycznego, preferującej zastosowanie nowych technologii i skutecznych technik informacyjnych do podniesienia poziomu usług wytwarzanych w regionie oraz powołanie Lokalnej Grupy Działania i stworzenie jej demokratycznych struktur, gwarantujących wprowadzenie w życie przyjętych programów, a także wykorzystanie potencjału agroturystycznego.

Lokalna Grupa Działania, bo tak nazywają się partnerstwa powoływane w ramach Programu LEADER+, skupia przedstawicieli wszystkich sektorów: publicznego (samorząd lokalny), biznesowego (firmy) i społecznego (organizacje pozarządowe).

Uzasadnienie projektu

Dla zrównoważonego rozwoju, czyli takiego, który uwzględnia każdą sferę życia: gospodarkę, rozwój społeczny, ochronę przyrody, niezbędna jest współpraca różnych podmiotów. Zorganizowany proces planowania daje możliwość koncentracji na kilku zasadniczych celach służących rozwojowi regionu jako całości, ustalonych w drodze konsultacji, negocjacji i wspólnego podejmowania decyzji. Wymierną korzyścią, jaka płynie z opracowania strategii rozwoju dla danego obszaru, jest możliwość pozyskiwania większych środków finansowych na działania podejmowane przez Lokalną Grupę Działania. Atrakcyjny plan działania jest ogromnym atutem dla regionu i swego rodzaju rekomendacją dla sponsorów, którzy zechcą dofinansować partnerstwo. Myśląc z perspektywy sponsora – łatwiej dać pieniądze komuś,

kto wie do czego dąży, w jaki sposób chce osiągnąć zakładane cele i jakimi zasobami dysponuje, niż komuś kto wie tylko, że chce „coś” zrobić, by było lepiej.

Dlatego w projekcie zaplanowano budowanie strategii rozwoju przy szerokim udziale społeczności lokalnej. Było to gwarancją na to, że wypracowane cele strategiczne i szczegółowe będą akceptowane przez wszystkich i będą uzasadnione prawdziwymi potrzebami mieszkańców, a nie potrzebami którejkolwiek z grup – samorządu, biznesu czy organizacji pozarządowych. Uzyskanie kompromisu, co do priorytetów rozwoju pomiędzy partnerami z różnych sektorów, nie jest rzeczą łatwą, jednak prowadzi do prawdziwie zrównoważonego rozwoju danego obszaru.

Partnerstwo

Idea partnerstwa nie była na początku oczywista dla wszystkich. Do tej pory większość programów rozwoju regionu była tworzona samodzielnie przez samorządy, najczęściej bez porozumienia z innymi podmiotami. Jednak podstawowym założeniem szkoleń organizowanych przez Forum Aktywizacji Obszarów Wiejskich jest: działamy razem. Budowanie partnerstw jest to również nadrzędną zasadą programu LEADER+, z którego środków chciano skorzystać. To sprawiło, że pojawiła okazja do zastanowienia się nad przyszłością regionu w gronie wielu bardzo różnych partnerów.

Partnerskie działania widoczne były już na etapie przygotowywania wniosku. Trzeba było doprowadzić do kompromisu przy ustalaniu granic partnerstwa, ponieważ zasady programu LEADER+ ograniczają liczbę mieszkańców, która może być objęta działaniem partnerstwa do 100 tysięcy. Poza tym wspólnie zastanawiano się i określano główne tematy, jakich dotyczyć będzie strategia rozwoju partnerstwa: energie odnawialne, turystyka, gospodarka społeczna, ochrona przyrody, dziedzictwo kulturowe. Każda z zaangażowanych od początku organizacji (Stowarzyszenie SPERANDA z Niepogledzia, Centrum Międzynarodowych Spotkań w Tuchomiu i Gmina Słupsk) przygotowała osobny wniosek o dofinansowanie, aby zwiększyć szanse na uzyskanie środków. Wnioski dotyczyły tego samego terytorium, ale innych obszarów tematycznych. Uzgodniono też, że jeśli przejdzie tylko jeden z wniosków, to i tak wnioskodawca postara się w trakcie realizacji projektu, aby budowana strategia uwzględniała tematy opisane we wszystkich wnioskach. Tak też się stało. W trakcie przygotowywania wniosku została również podzielona praca związana ze zbieraniem wymaganych dokumentów.

Osobą wspierającą powstanie projektu była specjalistka EURO-NGO – Sylwia Mielczarek, która również jako animator tworzący na swoim obszarze partnerstwo służyła swoją wiedzą i doświadczeniem pomorskim animatorom.

Przebieg projektu

• Akcja informacyjna

Pierwszy etap realizacji projektu polegał na wzbudzeniu zainteresowania wśród mieszkańców doliny rzeki Słupi możliwościami rozwoju regionu i zaangażowaniu w prace Lokalnej Grupy Działania.

Wysyłano informacje do jak najszerszego grona odbiorców – rolników, przedsiębiorców, organizacji, wszelkiego rodzaju instytucji. Zaczęto organizować spotkania informacyjne, prowadzono punkt informacyjny na temat projektu. Docierano z informacją niemal wszędzie, od urzędów po pojedyncze mieszkania i domy. Sięgnięto również po nietypową metodę informowania, która zarówno wzbudzała ciekawość, jak i umożliwiła wypowiedzenie się tym, którzy zazwyczaj w sprawach dorosłych głosu nie mają...

Do projektu zaangażowano najmłodszych, którzy nie mogli bezpośrednio uczestniczyć w budowaniu planu rozwoju swojego miejsca zamieszkania, natomiast mogli przyczynić się do wypromowania projektu oraz idei partnerstwa na rzecz rozwoju regionu.

Najmłodszym z dziewięciu placówek oświatowych opowiedziano o projekcie i o tym, czym jest partnerstwo, jakie są możliwości rozwoju. Swoje wyobrażenie na ten temat dzieci przенiosły na plakaty. Motyw z jednego z nich został wykorzystany na plakacie partnerstwa. Działanie to pokazało dzieciom i ich rodzicom, jak ważne jest bycie we wspólnocie, współdziałanie i współdecydowanie o przyszłych losach swojego miasta czy wsi. Każdy głos jest przecież ważny, nawet tych, o których się potocznie mówi, że „głosu nie mają”.

Kilkutygodniowa akcja informacyjna pozwoliła na zebranie grupy chętnych do pracy nad strategią. Argumenty przedstawiane przez pomysłodawców projektu, dotyczące potrzeby stworzenia wspólnej strategii rozwoju regionu, przekonały ogromną liczbę osób, że warto planować i że jest to szansa dla wszystkich.

• Szkolenia

Jednak jasne było także, że aby praca była owocna, a grupa mocna i stabilna, należy wszystkich lokalnych liderów odpowiednio przygotować i przeszkolić. Zaproponowany cykl warsztatów roboczych służył przede wszystkim zdobyciu wiedzy na temat budowania zaangażowania w procesie planowania strategicznego, przygotowaniu uczestników do pełnienia aktywnej roli w procesie powołania Lokalnej Grupy Działania i tworzenia jej strategii i struktur. Szkolenia były także okazją do lepszego poznania się i zintegrowania potencjalnych partnerów, wymiany doświadczeń dotyczących realizacji istniejących strategii rozwoju na szczeblu wsi, gminy, powiatu, etc. Warsztaty te miały również na celu zidentyfikowanie ewentualnych barier, utrudniających realizację planów strategicznych, ale także czynników sprzyjających sprawnemu wdrażaniu strategii, które warto wykorzystać.

Poza wiedzą merytoryczną osoby, które podjęły się pracy nad strategią, zostały wzmocnione poprzez szkolenie z zakresu liderowania w swoim otoczeniu i rozwijaniu swoich umiejętności liderkich.

Warsztaty te pozwoliły na zintegrowanie się grupy, lepsze wzajemne poznanie się przyszłych partnerów, ale także poznanie własnych atutów i predyspozycji jako liderów lokalnych.

• Praca nad strategią dorzecza Słupi

Drugim etapem pracy był udział w sesjach, podczas których odbywała się już właściwa praca nad strategią. Rozpoczęto ją od wyboru tematów strategii i przedmiotu szczegółowych analiz. Kolejne sesje poświęcone były wypracowaniu wizji dorzecza Słupi, identyfikacji celów i priorytetów Zintegrowanej Strategii Rozwoju Obszarów Wiejskich, zhierarchizowaniu celów i priorytetów oraz stworzeniu wstępnego budżetu do planowanych działań. Ostatnia faza pracy dotyczyła kwestii formalno-prawnych, dotyczących wyboru odpowiedniej formy prawnej dla konstytuującej się Lokalnej Grupy Działania.

Chętnych do pracy nie brakowało. W proces tworzenia strategii rozwoju obszarów wiejskich dorzecza Słupi włączyło się 149 osób, które podczas licznych spotkań i szkoleń (4 sesje strategiczne, 8 sesji terenowych i 3 sesje tematyczne) wypowiadały się na temat kierunków rozwoju swoich miejsc zamieszkania, ustalenia wspólnych priorytetów, wprowadzenia nowoczesnych technologii służących produkowaniu energii itp.

Dla wszystkich prowadzenie dyskusji w tak licznym gronie było prawdziwym wyzwaniem. Koordynatorka projektu, Inga Kawatek, zapytana o to, co najbardziej utkwiło jej w pamięci z realizacji projektu, odpowiada:

– Dość dobrze zapamiętałam pierwsze posiedzenie Rady Partnerstwa, były to 42 osoby, wybrane przez organizacje w każdej gminie, które miały wspólnie podjąć istotne decyzje. Okazało się, że prowadzenie dyskusji i uzyskanie konsensusu w tak szerokim i różnorodnym gronie jest naprawdę trudne. Po długich i męczących obradach i głosowaniu w końcu udało się posiedzenie zamknąć z sukcesem – choć nie obyło się bez absurdalnego głosowania nad metodą głosowania.

Mimo wielu trudności, które wydają się naturalne przy tak dużej liczbie partnerów (87 podmiotów), praca nad strategią została ukończona pomyślnie.

- **Fundacja Partnerstwo Dorzecze Słupi**

Do zakończenia procesu tworzenia partnerstwa i wspólnej strategii rozwoju brakowało już tylko jednego: sformalizowania tej współpracy. Jeśli partnerstwo ma trwać, rozwijać się, pozyskiwać środki na realizację strategii, to musi być zarejestrowane i powinno mieć osobowość prawną.

Trzeci etap realizacji projektu polegał na wybraniu odpowiedniej formy prawnej. Zapoznano się ze wszystkimi wymogami formalnymi, obowiązkami partnerstwa względem instytucji państwowych, ograniczeniami i przywilejami, które płyną z wyboru określonej formy.

Zdecydowano, że partnerstwo przyjmie osobowość prawną Fundacji. Co do nazwy, nie było wątpliwości: Partnerstwo Dorzecze Słupi. Nazwa odzwierciedlała wszystko, co najważniejsze – ideę partnerskiego podejścia i teren, gdzie partnerstwo miało działać. Pod koniec 2005 roku powstała formalnie Fundacja Partnerstwo Dorzecze Słupi.

Kontynuowanie projektu

Obecnie Fundacja PDS rozwija się bardzo dynamicznie. Pomimo braku własnego biura, prowadzi stronę internetową, realizuje swoje pierwsze wspólne dla partnerów projekty. Co najważniejsze ma plan rozwoju, który wciela w życie. Wypracowana strategia stała się podstawowym dokumentem, na którym oparto kolejny wniosek o dofinansowanie w ramach kolejnej edycji (II schematu) Programu LEADER +.

W strategii Partnerstwo ustaliło priorytety oraz główne działania. Działania – precyzyjnie zaplanowane – dotyczą głównie wykorzystywania zasobów naturalnych i kultury regionu, po to by rozwijać infrastrukturę, usługi i produkty turystyki wiejskiej oraz produkty lokalne. W planie jest także stopniowe wprowadzanie nowych technologii – czyli wykorzystywanie źródeł energii odnawialnych do rozwoju gospodarki rolnej m.in. poprzez uprawę roślin energetycznych. Ponadto planowana jest informatyzacja wsi oraz ogólna zmiana jej wizerunku – z popegeerowskiej wioski na nowoczesną, zadbaną atrakcję turystyczną regionu. Rozwój turystyki ma wspierać wytyczenie szlaków – rowerowych i kajakowych. Rozwijana ma być turystyka wędkarska, a także agro- i ekoturystyka.

Oddziaływanie projektu

Wprowadzenie proponowanych zmian z pewnością przyczyni się także do rozwoju społecznego, do zmniejszenia bezrobocia, aktywizacji i integracji mieszkańców, do poprawy warunków życia i komfortu pracy. W końcu strategia ma służyć głównie mieszkańcom, a nie tylko turystom. Od kilku miesięcy Partnerstwo podejmuje liczne działania i skutecznie zdobywa pieniądze z różnych programów, które mają służyć osiągnięciu wymienionych priorytetów. Obecnie trwa duża akcja promocyjna mająca na celu wybranie najciekawszych produktów lokalnych.

Problemy w projekcie i wnioski na przyszłość

– Partnerstwo rządzi się swoimi prawami – mówi koordynatorka projektu, Inga Kawatek. Zawsze należy o tym pamiętać, że im większe partnerstwo tym, z jednej strony więcej poglądów, zdań i różnic, ale z drugiej strony więcej można zrobić, więcej pada pomysłów i mądrych rozwiązań. Większa jest też satysfakcja i szansa na zmianę. Dlatego problemy bezpośrednio związane ze specyfiką partnerstwa są problemami, które należy „przeżyć”, „przegadać”, „przeżyć”. To problemy, dzięki którym pojawia się nowa jakość, napędzająca wiele spraw, mobilizuje i dynamizuje dalsze procesy.

Drugi rodzaj problemów to te, których można było uniknąć, a ich pojawienie wynika z braku doświadczenia. Do każdego zadania trzeba przygotować się bardzo rzetelnie, przede wszystkim od strony formalnej: rzetelnie przeczytać przepisy, przewertować ustawy, znać podstawowe zasady dotyczące danej sytuacji. Np. pracując nad kształtem wspólnego statutu, należy przede wszystkich przejrzeć wszelkie przepisy, dotyczące poszczególnych podmiotów. Niektóre problemy są do uniknięcia, ale trzeba się do nich przygotować.

Trzeci rodzaj problemów to takie, na które bezpośrednio nie możemy wpłynąć, jednak możemy zgłaszać swoje uwagi do odpowiednich instytucji, np. problemy formalno-prawne. Warto wysyłać uwagi, komentarze, wskazywać niejasności i luki w poszczególnych zapisach, które mogą być zmienione jedynie na szczeblu centralnym. Ważne jest, aby starać się wpływać na zapisy prawne, które przeszkadzają w rozwoju partnerstwa, szczególnie partnerstwa trójsektorowego. Zawsze któraś z ustaw ogranicza minimum jeden z sektorów, przez co któryś z partnerów jest dyskryminowany. Nieprzychylnie partnerstwom jest prawo o zamówieniach publicznych, gdzie niemożliwe jest preferowanie lokalnych partnerów, co w rzeczywistości zaprzecza samej istocie partnerstwa. Niestety te problemy można rozwiązać tylko poprzez zmianę przepisów, a do tego niezbędna jest integracja całego środowiska Lokalnych Grup Działania w kraju.

Koordynatorka projektu, zapytana, po co to wszystko, czy dla niej – osoby do niedawna mieszkającej w mieście, gdzie nie widać zaniedbanych pól, gdzie można pójść do teatru i kina – czy było to potrzebne, odpowiedziała:

– W gruncie rzeczy największą satysfakcję przynosi mi praca podsztyta konkretną ideą, a to był właśnie taki rozdział w moim życiu – udział w projekcie pozwolił mi na osobiste zaangażowanie się w proces wprowadzania sensownych zmian w moim środowisku lokalnym, jakie mam nadzieję będą powoli następowały – czyli większa aktywność i samodzielność mieszkańców, większa integracja, powstawanie i wprowadzanie w życie nowych, ciekawych pomysłów. Dla mnie jako koordynatora projektu najważniejszą korzyścią związaną z realizacją projektu było sprawdzenie wcześniej poznanej teorii w praktyce, czyli sprawdzenie, jak faktycznie dochodzi do powstania partnerstwa i obserwacja z bardzo bliska, jak zachowuje się taki żywy organizm, jakimi rządzi się prawami, jakie zachodzą w nim procesy, jakie działania przynoszą pożądany skutek, a jakie są nieskuteczne. Dla osoby pracującej w różnych projektach partnerskich takie doświadczenie jest bardzo ważne. Poza tym po takim projekcie nie tylko wie się, ale wewnętrznie czuje, że warto robić coś wspólnie, że to nie tylko „gadanie”, ale bardzo konkretne rezultaty, że dla tych ludzi to po prostu lepsze życie, szansa na zrobienie czegoś dla siebie i swoich dzieci, że to wyciągnięcie ich z czasów upadających PGR-ów i wprowadzenie w czasy, kiedy wszystko zależy przede wszystkim od nich samych.

Opracowała: Marta Makuch, skrót: Alina Gałązka

II. KOMENTARZ ZESPOŁU ROZWOJU WSI W FUNDACJI PROGRAMÓW POMOCY DLA ROLNICTWA (FAPA), BĘDĄCEJ INSTYTUCJĄ WDRAŻAJĄCĄ DZIAŁANIE 2.7 „PILOTAŻOWY PROGRAM LEADER+”

Czynniki, które zadecydowały o sukcesie projektu:

- **Metoda LEADER**

Dobre zrozumienie i zastosowanie w praktyce istotnych cech metody LEADER, takich jak podejście oddolne, partnerstwo, podejście terytorialne, podejście zintegrowane, innowacyjność.

- **Otwartość na współpracę**

Partnerstwo było otwarte na współpracę z innymi partnerami z regionu, w tym szczególnie ze Związkiem Miast i Gmin Dorzecza Słupi i Łupawy. W rezultacie został jeszcze silniej uspołeczniony proces tworzenia Zintegrowanej Strategii Rozwoju Obszarów Wiejskich Dorzecza Słupi. Osiągnięty konsensus pozwolił na skorygowanie wstępnych zamierzeń i urealnienie planów. Zmieniono też nieco priorytety strategii.

- **Uczestnictwo wielu osób**

W pracach projektu wzięło udział około 200 osób reprezentujących 140 instytucji, organizacji i przedsiębiorstw. Stworzyły one platformę dla konfrontacji potrzeb różnych grup interesu i osiągania kompromisów służących całej społeczności danego regionu oraz osiągania efektu synergii.

- **Zaangażowanie i profesjonalizm**

Dużym atutem jest zaangażowanie i profesjonalne podejście osób biorących udział w realizacji projektu.

Problemy podczas realizacji projektu:

- **System zaliczkowania projektu**

Brak systemu zaliczkowania projektów spowodował, że wnioskodawcy musieli już na etapie składania wniosku o dofinansowanie udokumentować posiadanie środków na realizację projektu, nie wiedząc jeszcze czy projekt znajdzie się na liście wybranych do dofinansowania, czy też nie (wybór w drodze konkursu).

- **Długi proces podpisywania umowy**

Długi upływ czasu od złożenia wniosku o dofinansowanie do podpisania umowy powodował konieczność zmiany harmonogramu rzeczowo-finansowego projektu przed podpisaniem umowy.

- **Częste aneksowanie umowy**

Zbyt często występowała konieczność aneksowania umowy o dofinansowanie. Aneksu wymagał bowiem każdy przypadek zmiany terminów realizacji oraz kosztów etapów pośrednich w harmonogramie rzeczowo-finansowym, stanowiącym załącznik do umowy o dofinansowanie. Aneksowanie umowy było też wymagane wtedy, jeśli w wyniku przetargu nastąpiła zmiana wartości kwoty projektu.

- **Osobiste składanie wniosków o płatność**

Problematyczna dla projektodawcy była konieczność osobistego składania wniosków o płatność w siedzibie FAPA.

- **Rozliczanie środków**

Długotrwałe procedury rozliczania środków i oczekiwania na zwrot poniesionych wydatków. Wymagało to zabezpieczenia ze strony beneficjentów środków na realizację całego projektu. Gdyby zaś okres zwrotu poniesionych wydatków na etapy pośrednie był szybszy, to wystarczyłyby beneficjentowi środki w wysokości jednego lub dwu etapów.

- **Problemy prawne**

Niedostosowanie polskiego prawodawstwa do potrzeb programu LEADER+. Zarówno ustawa o stowarzyszeniach oraz związkach stowarzyszeń (1989 r.), jak i ustawa o fundacjach (1984

r.) nie były tworzone z myślą o programie LEADER+ oraz Lokalnych Grupach Działania (LGD). W dodatku, w trakcie trwania programu, nastąpiła nowelizacja ustawy o finansach publicznych, zabraniająca tworzenia fundacji ze środków publicznych, co wprowadziło dodatkowe zamieszanie z przyjęciem właściwego statusu prawnego przez powstające LGD.

Elementy, które można poprawić³

Większość wymienionych wyżej problemów wynikała z faktu początkowego okresu członkostwa Polski w UE oraz z nowatorskiego charakteru programu LEADER w Polsce, zarówno dla Instytucji Zarządzającej tj. Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Instytucji Wdrażającej, tj. FAPA, Instytucji Płatniczej, tj. Ministerstwa Finansów i Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa oraz dla beneficjentów. Jednakże przygotowane ostatnio dokumenty wdrożeniowe dla Schematu II Pilotażowego Programu LEADER+ eliminują lub łagodzą większość dotychczasowych mankamentów (za wyjątkiem dostosowania prawodawstwa). Program LEADER+ jest jednak programem trudnym i specyficznym, stworzonym w UE na początku lat 90. w odpowiedzi na rosnące problemy obszarów wiejskich, takie jak wyłudnianie, zanik wielu instytucji życia publicznego, dezintegracja miejscowej społeczności, niszczenie środowiska naturalnego. Efekty wdrażania programu LEADER+ (tzw. projekty miękkie, inwestycja w ludzi) są trudno mierzalne, ich efekty odkładają się w czasie, a wdrażanie wymaga systemowej pracy wielu osób, podmiotów i środowisk, często o sprzecznych interesach. Ponadto z programu LEADER+ nie są finansowane inwestycje. Wszystko to sprawia, że obok zwolenników program ten ma też w Polsce wielu przeciwników, o czym może świadczyć jego marginalny wymiar finansowy w obecnym (2004-2006), jak i przyszłym okresie programowania (2007-2013). Dlatego należy w pierwszym rządzie poprawiać zrozumienie i wizerunek programu LEADER+ w Polsce.

III. KOMENTARZ SPECJALISTY EURO-NGO – EKSPERTA DS. FUNDUSZY EUROPEJSKICH DLA ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH

Czynniki, które zadecydowały o sukcesie projektu:

- Kompetentni uczestnicy projektu

Korzystne dla realizacji projektu okazało się wcześniejsze przygotowane zaplecza merytorycznego w postaci wyszkolonych animatorów partnerstw lokalnych.

- Wykorzystanie doświadczeń innych

Korzystano ze sprawdzonych wzorców innych krajów Unii Europejskiej, wdrażających już od wielu lat Inicjatywę Wspólnotową LEADER.

- Elastyczność

Kiedy zachodziła taka konieczność, modyfikowano wdrażany projekt, dostosowując go do potrzeb i możliwościami powstającej grupy partnerskiej.

- Zaangażowani partnerzy

Determinacja i zaangażowanie partnerów dla osiągnięcia wyznaczonych celów i poprawy sytuacji na obszarach wiejskich objętych projektem były ważnym czynnikiem sukcesu

- Promocja działań projektu

Szeroka akcja informacyjna o realizowanym projekcie oraz otwartość projektu dla wszystkich zainteresowanych udziałem w tym przedsięwzięciu były bardzo ważne. To realizacja jednej z podstawowych zasad programu LEADER+, a mianowicie „oddolnego podejścia”, które najkrócej można by wytłumaczyć jako: położenie szczególnego nacisku na szeroki udział w projekcie przedstawicieli środowisk lokalnych, mających mieć wpływ na planowanie

³ Uwagi wynikają z doświadczeń FAPA z wdrażaniem Pilotażowego Programu LEADER+ i odnoszą się do systemu wdrażania programu LEADER+ w Polsce (przyp. red. meryt.).

i realizowanie działań dla rozwoju obszarów wiejskich objętych projektem oraz końcowych efektów realizowanego projektu.

- **Sprawny lider**

Niezwykle istotna była postawa głównego lidera projektu, jego sprawność oraz zaangażowanie pracowników gminy Słupsk.

Problemy podczas realizacji projektu:

- **Trudności formalno-prawne**

Wystąpiły one podczas rejestracji trójsektorowego partnerstwa. Problem polegał na tym, że dla zarejestrowania partnerstwa projektodawca przewidział trzy formy rejestracji tj. stowarzyszenie, fundacja, związek stowarzyszeń. W rzeczywistości żadna z tych form prawnych nie pasowała do powstających grup partnerskich, głównie chodziło o nierówny status partnerów wchodzących do stowarzyszenia, brak możliwości zaangażowania sektora prywatnego i osób fizycznych w przypadku związku stowarzyszeń. Pozostała fundacja, w której też był problem z sektorem publicznym w związku z nowelizacją ustawy o finansach publicznych⁴.

- **Duży obszar objęty projektem**

Duże odległości powodowały problemy komunikacyjne. Duża liczba podmiotów zaangażowanych w realizację projektu, mających siedziby w znacznych odległościach była dużym utrudnieniem. Niestety wśród kosztów kwalifikowanych programu LEADER nie znalazły się środki finansowe na zarządzanie i administrowanie powstającą grupą partnerską. Ten aspekt ewidentnie odbijał się na jakości zarządzania projektem.

- **Problem z zamówieniami publicznymi**

Konieczność stosowania ustawy Prawo zamówień publicznych spowodowała to, że nie-
możliwy stał samodzielny wybór lokalnych partnerów jako wykonawców usług w projekcie i zaprzeczano idei tworzonego partnerstwa.

Co można byłoby poprawić?

Dla lepszego funkcjonowania grupy partnerskiej i realizowanych przez nią działań należy na pewno uniezależnić jej działalność od sektora publicznego. Należy zadbać przede wszystkim o płynność finansową i ciągłość działalności partnerstwa. Sprawne zarządzanie, które jest związane z uruchomieniem biura i wprowadzeniem etatowego pracownika, jest kwestią konieczną i nieuniknioną dla dobrej działalności tej grupy partnerskiej.

IV. JAK FINANSOWAĆ PODOBNY PROJEKT?

1. Dostępne środki z funduszy strukturalnych w okresie 2004-2006:

W roku 2006 większość funduszy strukturalnych została już wyczerpana. W ramach LEADER + powstały Lokalne Grupy Działania, które będą realizować projekty do marca 2008 r.

2. Środki z funduszy strukturalnych w okresie 2007-2013:

- **Program Rozwoju Obszarów Wiejskich** – projekty realizowane w oparciu o partnerstwa typu LEADER zostały zapisane jako odrębna IV oś.

Więcej na ten temat na stronie www.minrol.gov.pl.

- **Regionalne Programy Operacyjne** poszczególnych województw.

Więcej na stronach internetowych poszczególnych urzędów marszałkowskich.

---

⁴ Nowelizacja Ustawy o finansach publicznych weszła w życie od 1 stycznia 2006 r. Tam, gdzie partnerstwo w postaci fundacji udało się zarejestrować przed końcem 2005 roku, samorządy mogły być fundatorem fundacji, po nowelizacji było to utrudnione.

SŁOWNICZEK TERMINÓW I SKRÓTÓW

Beneficjent – to osoba fizyczna, organizacja lub instytucja, która na podstawie umowy o dofinansowanie projektu realizuje projekt, np. za pieniądze z funduszy strukturalnych.

Beneficjent ostateczny – osoba, instytucja lub środowisko (grupa społeczna) – uczestnicy projektu, grupa docelowa.

Cele – określenie, w fazie przygotowania projektu, planowanych efektów, jakie ma przynieść dany projekt.

Dokumenty programowe (operacyjne) – dokumenty w postaci programów operacyjnych (PO) lub planów rozwoju, opracowywane dla potrzeb wydatkowania środków wstępnie przyznanych w ramach funduszy strukturalnych i towarzyszących im środków krajowych. Dokumenty programowe określają w jaki sposób, na jakie i czyje działania będą wydawane np. fundusze strukturalne. Do dokumentów takich zaliczamy np. Sektorowy Program Operacyjny Rozwoju Zasobów Ludzkich (SPO RZL), Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego (ZPORR) oraz Narodowy Plan Rozwoju (NPR).

Efektywność (wykorzystania środków) – kryterium porównujące poniesioną wielkość nakładów do rzeczywistych osiągnięć w ramach działania czy projektu.

Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR) – jeden z funduszy strukturalnych, który ma na celu przyczynianie się do korygowania podstawowych dysproporcji regionalnych w UE poprzez udział w rozwoju i dostosowaniu strukturalnym regionów opóźnionych w rozwoju oraz w przekształcaniu upadających regionów przemysłowych. Koncentruje się na następujących dziedzinach:

- inicjatywy na rzecz rozwoju lokalnego oraz zatrudnienia, jak też działalność średnich i małych przedsiębiorstw
- rentowne inwestycje produkcyjne umożliwiające tworzenie lub utrzymywanie trwałego zatrudnienia,
- infrastruktura,
- rozwój turystyki oraz inwestycji w dziedzinie kultury,
- ochrona i poprawa stanu środowiska,
- rozwój społeczeństwa informacyjnego.

Ewaluacja – ocena/oszacowanie stopnia i jakości realizacji projektu lub poszczególnych działań w stosunku do wcześniejszych założeń. W przeciwieństwie do monitorowania lub kontroli ewaluacja odnosi się do efektów długoterminowych (oddziaływania).

Fundacja – instytucja mająca osobowość prawną działająca w oparciu o ustawę z dnia 6 kwietnia 1984 r. o fundacjach (Dz. U. z 1991 r., Nr 46, poz. 203 z późn. zm.), której podstawą jest majątek przeznaczony przez jej założyciela na określony cel.

Inicjatywy Wspólnotowe (IW) – programy finansowane w ramach funduszy strukturalnych dla określonych środowisk i grup społecznych, które mają za zadanie testować nowe rozwiązania. W latach 2000-2006 w UE są realizowane:

- **INTERREG III** – wzmacnianie współpracy transgranicznej, międzyregionalnej i międzynarodowej
  - **EQUAL** – zwalczanie przejawów dyskryminacji i nierówności na rynku pracy; działania na rzecz integracji społecznej i zawodowej imigrantów
  - **URBAN** – rozwój infrastruktury miast europejskich powyżej 100 000 mieszkańców
  - **LEADER +** – wdrażanie nowoczesnych strategii rozwoju terenów wiejskich
- W Polsce bezpośrednio są realizowane: IW EQUAL, IW INTERREG III, natomiast LEADER + jest realizowany jako pilotaż.

Instytucja Wdrażająca (beneficjent końcowy) – instytucja, która przyznaje pomoc (pieniądze na projekty) ze środków wspólnotowych (np. z funduszy strukturalnych). Jest to np. Departament Wdrażania EFS w Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej, który ogłasza konkursy w ramach działania 1.5 SPO RZL.

Know-How – pakiet informacji praktycznych, wywodzących się z doświadczenia i badań, które nie są dostępne w całości, a odgrywają istotną rolę.

Kwalifikowalność wydatków – wydatek jest kwalifikowalny, jeżeli został poniesiony w ramach zatwierdzonego projektu (realizowanego np. z udziałem funduszy strukturalnych) i jednocześnie spełnia warunki szczegółowe określone w przepisach wspólnotowych (rozporządzeniach organów na poziomie unijnym) i krajowych oraz w instrukcjach określonych przez odpowiednie instytucje.

Lokalna Grupa Działania (LGD) – lokalne partnerstwo, które jest sformalizowane w formie najczęściej fundacji, ale także stowarzyszeń, związku stowarzyszeń. LGD pełni rolę lokalnej agencji rozwoju, która koordynuje prace w ramach projektów, wynikających bezpośrednio z przyjętej strategii rozwoju oraz stoi na straży realizacji wspólnych interesów różnych środowisk społeczno-gospodarczych, wchodzących w jej skład.

Monitoring – systematyczne i bieżące zbieranie, analizowanie i używanie informacji dla celów kontrolnych i podejmowania decyzji. Celem monitorowania projektu jest dostarczanie informacji, dzięki której można identyfikować i rozwiązywać problemy, jak również oceniać postępy odnośnie tego co zostało zaplanowane.

Okres programowania – wieloletni okres planowania budżetu UE; jest to okres obowiązywania dokumentów programowych, na podstawie których wnioskodawcy ubiegają się o dofinansowanie ze strony Unii Europejskiej. Zgodnie z zapisami konstytucji Wspólnoty Europejskiej okres programowania liczy 5 lub więcej lat. Obecny okres obejmuje lata 2000-2006, następnym 2007-2013.

Prefinansowanie – pożyczka pochodząca z publicznych środków krajowych na finansowanie projektów (dofinansowanych np. z funduszy strukturalnych); pożyczka ta udzielana jest zanim środki z UE dotrą do Polski.

Refundacja środków – zwrot środków wydanych w ramach projektu, na który realizator podpisał umowę.

SPO ROL- Sektorowy Program Operacyjny Restrukturyzacja i Modernizacja Sektora Żywnościowego oraz Rozwój Obszarów Wiejskich 2004-2006, jeden z programów operacyjnych, w ramach którego dostępne są środki Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) w okresie programowania obowiązującym do 2006.

Transza środków – rata dotacji przekazywana realizatorowi projektu.

Wkład własny – część nakładów ponoszonych przez projektodawcę na realizację projektu, zwykle określona w umowie.

Wniosek o płatność – wniosek kierowany przez realizatora projektu do instytucji wdrażającej w celu otrzymania kolejnych transzy pieniędzy.

GDZIE SZUKAĆ INFORMACJI

Ciekawe strony na temat funduszy strukturalnych:

www.fundusze-strukturalne.gov.pl – portal poświęcony funduszom strukturalnym w Polsce;
www.mrr.gov.pl – strona Ministerstwa Rozwoju Regionalnego, które w Polsce odpowiada za fundusze strukturalne;

www.efs.gov.pl – portal poświęcony Europejskiemu Funduszowi Społecznemu;

www.zporr.pl – portal poświęcony Zintegrowanemu Programowi Rozwoju Regionalnego;

www.interreg.gov.pl – strona poświęcona Inicjatywie Wspólnotowej INTERREG;

www.minrol.gov.pl – strona Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi na której znajdują się informacje na temat funduszy dostępnych na obszarach wiejskich;

www.fapa.org.pl – strona Fundacji Programów Pomocy dla Rolnictwa, która zajmuje się m.in. LEADER +;

<http://fs.ngo.pl> – strona zawiera podstawowe informacje na temat funduszy europejskich, a także przykłady projektów;

<http://nsro.ngo.pl> – strona zawiera informacje na temat funduszy, które będą dostępne w Polsce w latach 2007-2013;

www.euro-ngo.org.pl – strona programu EURO-NGO, znajduje się na niej m.in. lista specjalistów ds. funduszy europejskich dla organizacji, którzy świadczą bezpłatne poradnictwo dla organizacji i instytucji non profit.

http://dobrepraktyki.efs.kei.pl/index.php?option=com_glossary&Itemid=33 – kompendium wiedzy dla początkujących realizatorów projektu – słowniczek wdrażania EFS.

Ciekawe strony z dobrymi praktykami:

www.koszeffs.pl/?cat=efs&page=projekty – ciekawe projekty z krajów UE;

www.efs.gov.pl/Projekty/Przykladowe+projekty+EFS++najlepsze+praktyki – ciekawe projekty z Polski i innych krajów UE;

<http://www.ekonomiaspoleczna.pl/x/160858> – m.in. lista stron internetowych partnerstw IW EQUAL realizujących projekty ekonomii społecznej;

<http://www.ngo.pl/x/161439> – ciekawe przykłady projektów, finansowanych z funduszy strukturalnych (strona Programu Europejskiego Stowarzyszenia na rzecz FIP);

<http://www.fundusze-strukturalne.gov.pl/PROMOCJA/dobrepraktyki> – lista stron internetowych projektów promujących dobre praktyki;

<http://dzieciulicy.ngo.pl/#Katalog%20dobrych%20praktyk1> – dobre praktyki na rzecz dzieci ulicy;

www.europa.eu.int/youth – strona Europejskiego Portalu Młodzieżowego;

<http://www.southsefton.co.uk> – strona partnerstwa w okręgu South Sefton w regionie Merseyside w Wielkiej Brytanii, które wykorzystuje fundusze strukturalne w celu poprawienia jakości życia swoich mieszkańców.

ANEKS

Lista instytucji zaangażowanych w realizację projektu „Nowe technologie, know-how i energie odnawialne drogą do podniesienia konkurencyjności dorzecza Słupi”

LP	Gmina	Nazwa Partnera	Siedziba Partnera
1	Borzytuchom	Gmina Borzytuchom	ul. Zwycięstwa 56; 77-141 Borzytuchom
2	Borzytuchom	Biuro Rachunkowe – Irena Safak	ul. Zwycięstwa 45 A; 77-141 Borzytuchom
3	Borzytuchom	Klub Sportowy „Zawisza” Borzytuchom	ul. 40-lecia 2; 77-141 Borzytuchom
4	Bytów	Gospodarstwo Rolne – Rudkowski Werner Willi	Tuchomko Wyb. 30; 77-100 Bytów
5	Bytów	Miasto i Gmina Bytów	ul. 1-go Maja 15; 77-100 Bytów
6	Bytów	Sołectwo Niezabyszewo	Niezabyszewo 44; 77-100 Bytów
7	Bytów	Miejski Dom Kultury w Bytowie	ul. Wojska Polskiego 12; 77-100 Bytów
8	Bytów	Stowarzyszenie Miłośników i Animatorów Kultury „BAZUNY”	ul. Wojska Polskiego 12; 77-100 Bytów
9	Bytów	Sołectwo Gostkowo	Gostkowo 34; 77-100 Bytów
10	Bytów	Zarząd Kompleksu Zamkowego w Bytowie	ul. Zamkowa 2; 77-100 Bytów
11	Bytów	Stowarzyszenie Kaszubsko-Pomorskie Bractwo Rycerzy Zamku Bytowskiego	ul. Zamkowa 2; 77-100 Bytów
12	Bytów	Biuro Rachunkowe Roman Podłużny	Udropie 83 C; 77-100 Bytów
13	Bytów	Sołectwo Rekowo	Rekowo; 77-100 Bytów
14	Bytów	Sołectwo Mokrzyń	Mokrzyń; 77-100 Bytów
15	Bytów	Stowarzyszenie „Bezpieczny Bytów”	ul. Mickiewicza 13; 77-100 Bytów
16	Bytów	Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji	ul. Mickiewicza 13; 77-100 Bytów
17	Czarna Dąbrówka	Gmina Czarna Dąbrówka	77-116 Czarna Dąbrówka 33
18	Czarna Dąbrówka	Stowarzyszenie „Nasza Gmina – Nasz Dom”	77-116 Czarna Dąbrówka 18
19	Czarna Dąbrówka	Gospodarstwo Agroturystyczne u „Janka”	Czarna Dąbrówka 70
20	Dębica Kaszubska	Gmina Dębica Kaszubska	ul. Zjednoczenia 16A; 76-248 Dębica Kaszubska
21	Dębica Kaszubska	Gospodarstwo Rolne – Teresa Dziewańska	Jawory 1; 76-248 Dębica Kaszubska
22	Dębica Kaszubska	Stowarzyszenie Rozwoju i Integracji Wsi „Ogniu” w Jaworach	Jawory 1; 76-248 Dębica Kaszubska
23	Dębica Kaszubska	Gospodarstwo Agroturystyczne – Maria Jońca	ul. Zajączka 11; 76-248 Dębica Kaszubska
24	Dębica Kaszubska	Stowarzyszenie Przyjaciół Niepogledzia i Gałęzowa SPERANDA	Niepogledzie 19; 76-248 Dębica Kaszubska

25	Kobylnica	Firma „Dwie Biedy”	Wrząca 31; 76-251 Kobylnica
26	Kobylnica	Kraina Wypoczynku i Relaksu Gospodarstwo Agroturystyczne „Berela”	ul. Młyńska 58; 76-251 Kobylnica
27	Kobylnica	Samopomocowe Stowarzyszenie Kobiet „Wiejskie Klimaty”	ul. Główna, Świetlica przy Plebanii; 76-251 Kobylnica
28	Kobylnica	Sołectwo Reblino	Reblino, ul. Kręta 21, 76-251 Kobylnica
29	Kobylnica	Sołectwo Lulemino	Lulemino 17/B; 76-251 Kobylnica
30	Kończygłowy	Gmina Kończygłowy	ul. Słupska 56; 77-140 Kończygłowy
31	Kończygłowy	Gminny Klub Sportowy GKS Kończygłowy	ul. Szkolna 1; 77-140 Kończygłowy
32	Kończygłowy	Gospodarstwo Rolne – Arkadiusz Kulkliński	Jezierze 3; 11-140 Kończygłowy
33	Parchowo	Gmina Parchowo	ul. Krótka 2; 77-124 Parchowo
34	Parchowo	Stowarzyszenie „Cassubia”	ul. Kartuska 5; 77-124 Parchowo
35	Parchowo	Gospodarstwo Rolne – Stanisław Lipiński	ul. Strażacka 23; 77-124 Parchowo
36	Ponadlokalni	Park Krajobrazowy „Dolina Stupi”	ul. Szarych Szeregów 14; 76-200 Słupsk
37	Ponadlokalny	Polski Związek Łowiecki	ul. Podgórna 1; 76-200 Słupsk
38	Ponadlokalny	Pomorskie Stowarzyszenie Odnowy Wsi	Niepogledzie 19; 76-248 Dębica Kaszubska
39	Ponadlokalny	Nadleśnictwo Osusznicza	Osusznicza 3; 77-130 Lipnica
40	Ponadlokalny	Nadleśnictwo Leśny Dwór	Leśny Dwór; 76-248 Dębica Kaszubska
41	Ponadlokalny	Stowarzyszenie „Agro-Kaszuby” Powiatu Bytowskiego	ul. Małachowskiego 20; 77-100 Bytów
42	Ponadlokalny	Nadleśnictwo Bytów	ul. Szarych Szeregów 7; 77-100 Bytów
43	Ponadlokalny	Nadleśnictwo Łupawa	Łupawa 49; 76-242 Łupawa
44	Ponadlokalny	Stowarzyszenie Proekologiczne „Słupia”	ul. Szarych Szeregów 14; 76-200 Słupsk
45	Ponadlokalny	Związek Miast i Gmin Dorzecza Rzeki Stupi i Łupawy	ul. Lutosławskiego 33; 76-200 Słupsk
46	Ponadlokalny	Słowiński Park Narodowy	ul. Bohaterów Warszawy 1A
47	Ponadlokalny	Stowarzyszenie Użyteczności Publicznej „Aktywne Pomorze”	ul. Kotarbińskiego 2/89; 76-200 Słupsk
48	Ponadlokalny	Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Gdańsku	ul. Trakt Św. Wojciecha 293
49	Ponadlokalny	Starostwo Powiatowe w Słupsku	ul. Szarych Szeregów 14; 76-200 Słupsk
50	Ponadlokalny	Stowarzyszenie „Dom Małej Miłości”	ul. Franciszkańska 1; 76-251 Kobylnica
51	Postomino	Ciastkarnia Wytwórnia Lodów „TAJA” Tama Roman	ul. Nadmorska 6; 76-107 Jarosławiec
52	Postomino	Bałtyckie Stowarzyszenie Agroturystyczne	Naćmierz 21; 76-113 Postomino
53	Postomino	Gmina Postomino	Postomino 30; 76-113 Postomino
54	Słupsk	Sołectwo Stanięcino	Stanięcino 17; 76-200 Słupsk
55	Słupsk	Sołectwo Bruskowo Wielkie	Bruskowo Wielkie 33C
56	Słupsk	Pomorskie Stowarzyszenie „Nasze Środowisko”	Bruskowo Wielkie 33C

57	Słupsk	REYU.COM – Rafał Reinert	ul. Słupska 49/10; 76-217 Siemianice
58	Słupsk	Gospodarstwo Agroturystyczne „Wędrowna Brać”	Krzemienica 22; 76-206 Słupsk 8
59	Słupsk	Gmina Słupsk	ul. Sportowa 34; 76-200 Słupsk
60	Smółdzino	Gościniec pod Rowokołem	ul. Bohaterów Warszawy 20; 76-214 Smółdzino
61	Smółdzino	Gospodarstwo Agroturystyczne „Pokoje Gościnne – Przyjazny dom”	Smółdziński Las 28; 76-214 Smółdzino
62	Smółdzino	Gospodarstwo Agroturystyczne	ul. Bałtycka 14; 76-213 Gardna Wielka
63	Smółdzino	Gospodarstwo Agroturystyczne Bogdan Żydyk	ul. Leśna 1A; 76-214 Smółdzino
64	Smółdzino	Gospodarstwo Agroturystyczne – Tadeusz Dura	ul. Ogrodowa 10; 76-214 Smółdzino
65	Smółdzino	Gospodarstwo Agroturystyczne „Pod Rowokołem”	ul. Kościuszki 7; 76-214 Smółdzino
66	Smółdzino	Gospodarstwo Agroturystyczne „Spokojne Ranczo”	Smółdziński Las 32; 76-214 Smółdzino
67	Smółdzino	Gospodarstwo Agroturystyczne – Barbara Pukalska	ul. Kościuszki 22; 76-214 Smółdzino
68	Smółdzino	Gospodarstwo Agroturystyczne– Katarzyna Sakała	Smółdziński Las 49; 76-214 Smółdzino
69	Smółdzino	Sofectwo Wierzchocino	Wierzchocino 15
70	Smółdzino	Gminny Ośrodek Kultury w Smółdzinie	ul. Bohaterów Warszawy 30; 76-214 Smółdzino
71	Smółdzino	Gospodarstwo Agroturystyczne Eugenia Wasylów	ul. Bohaterów Warszawy 36; 76-214 Smółdzino
72	Smółdzino	Gospodarstwo Agroturystyczne Stanisław Grabowski	ul. Kopernika 25; 76-214 Smółdzino
73	Smółdzino	Stowarzyszenie na rzecz Kwaterodawców Gminy Smółdzino „Słowiniec”	ul. Kościuszki 3; 76-214 Smółdzino
74	Studzienice	Ośrodek „Uroczyisko” – Zdzisław Górski	Somy 61; 77-143 Studzienice
75	Studzienice	Stowarzyszenie „NAJU CHECZ”	Kłęczno 20; 77-143 Studzienice
76	Studzienice	Gospodarstwo Agroturystyczne – Górski Edward	Somy 12; 77-143 Studzienice
77	Studzienice	Gmina Studzienice	ul. Kaszubska 9; 77-143 Studzienice
78	Tuchomie	Gmina Tuchomie	ul. Jana III Sobieskiego 16; 77-133 Tuchomie
79	Tuchomie	Gospodarstwo Agroturystyczne „Góra Lemana”	Piaszno 31; 77-133 Tuchomie
80	Tuchomie	Stowarzyszenie Centrum Międzynarodowych Spotkań	ul. Szkolna 4; 77-133 Tuchomie
81	Ustka	Gminny Ośrodek Kultury Gminy Ustka	Zaleskie 48; 76-270 Ustka
82	Ustka	Barbara Perka	Zaleskie 41; 76-270 Ustka
83	Ustka	Stowarzyszenie Turystyczne Gminy Ustka „Klif”	Przewłoka ul. Asnyka 2; 76-270 Ustka
84	Ustka	Zespół Szkół Społecznych w Pęplinie	
85	Ustka	Parafia rzymsko-katolicka PW Matki Boskiej Częstochowskiej	Duninowo 43; 76-270 Ustka